

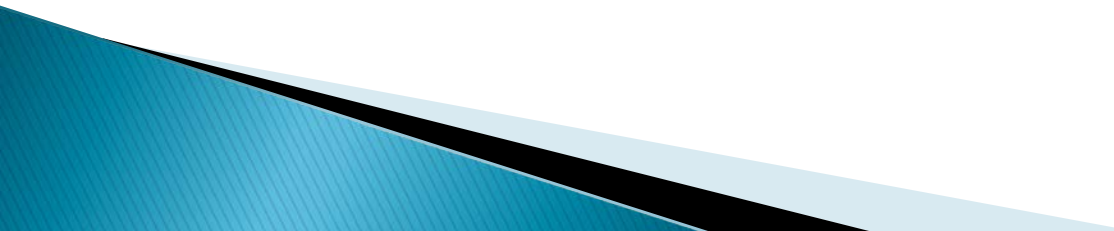
KAJ ZAHTEVATI OD IZVEDENCA?

doc. dr. Meta Ahtik
doc dr. Ana Vlahek

POMEN EKONOMSKEGA ZNANJA

„Da bi se izognili tveganju, da jih pri nalogi dokončne pravne presoje primera (vsaj deloma) zamenjajo ekonomski strokovnjaki, morajo pravniki in sodniki imeti ali pridobiti osnovna ekonomska znanja, ki so nujna zato, da znajo ločiti zrnje od plev, t.j. oceniti relevantnost in primernost predloženih ekonomskih dokazov.“ (Christiansen & Ewald, 2013)

IZBOR IZVEDENCA

- ▶ ustrezna izobrazba, specializirano znanje, znanstvene objave
 - ▶ sposobnost komuniciranja (podajanja zapletenih informacij na enostaven način)
 - ▶ sposobnost analitičnega razmišljanja
 - ▶ izbrati nekoga, ki pozna panogo ali nekoga, ki pozna ustrezne ekonomske metode?
-

IZVEDENSKO MNENJE

I. SPLOŠNA VODILA

II. STANDARDI TEORETIČNE ANALIZE

III. STANDARDI EMPIRIČNE ANALIZE

I. SPLOŠNA VODILA

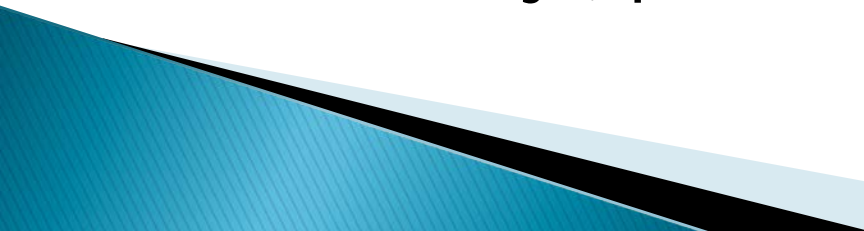
1. OSNOVNE ZAHTEVE
 2. NETEHNIČNI POVZETEK
 3. LITERATURA IN VIRI
 4. IZBOR TEORETIČNE PODLAGE IN METOD
-

1. OSNOVNE ZAHTEVE – 1

1. RELEVANTNOST:

- jasna opredelitev problema (ničelnih in alternativnih hipotez)
- jasna opredelitev uporabljenih metod
- jasna opredelitev zaključkov in posledic za obravnavani primer

2. POPOLNOST:

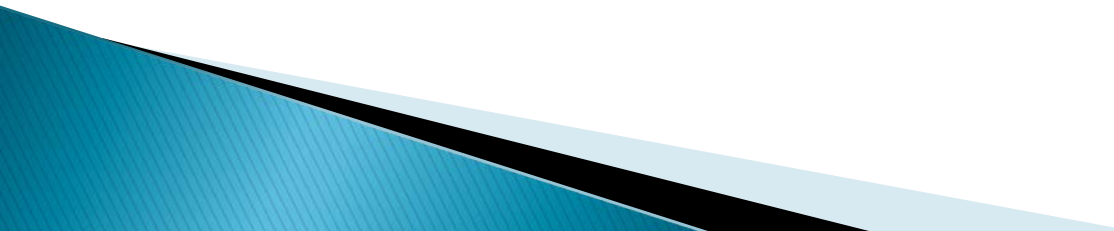
- razumljivo in napisano v razumno dolgem času
 - vse informacije, potrebne za razumevanje mnenja
 - vse informacije, potrebne za ponovitev izračunov
-

1. OSNOVNE ZAHTEVE – 2

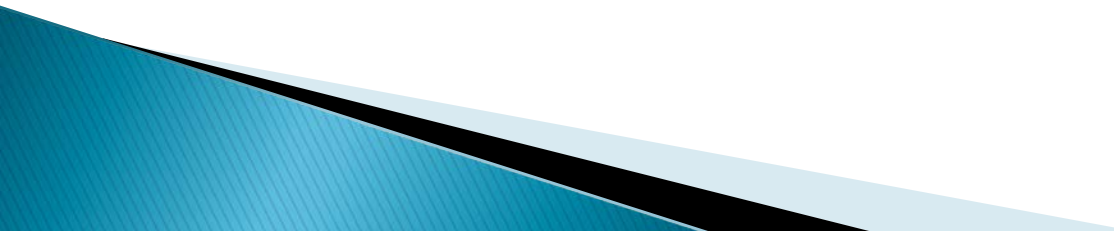
3. PREGLEDNOST:

- natančna opredelitev predpostavk
- povezava predpostavk z dejstvi obravnavanega primera

4. SKLADNOST:

- različne analize istega dejanskega stanja ne smejo dajati različnih rezultatov
 - eventualne razlike morajo biti opredeljene in pojasnjene
-

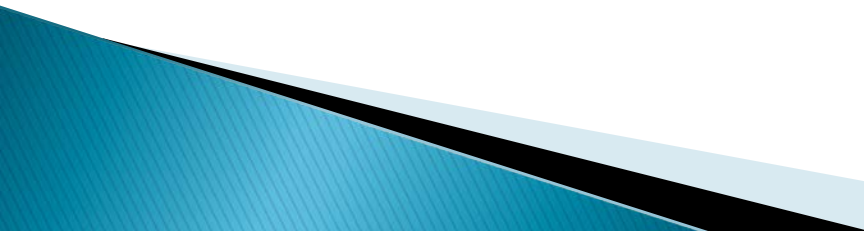
2. NETEHNIČNI POVZETEK

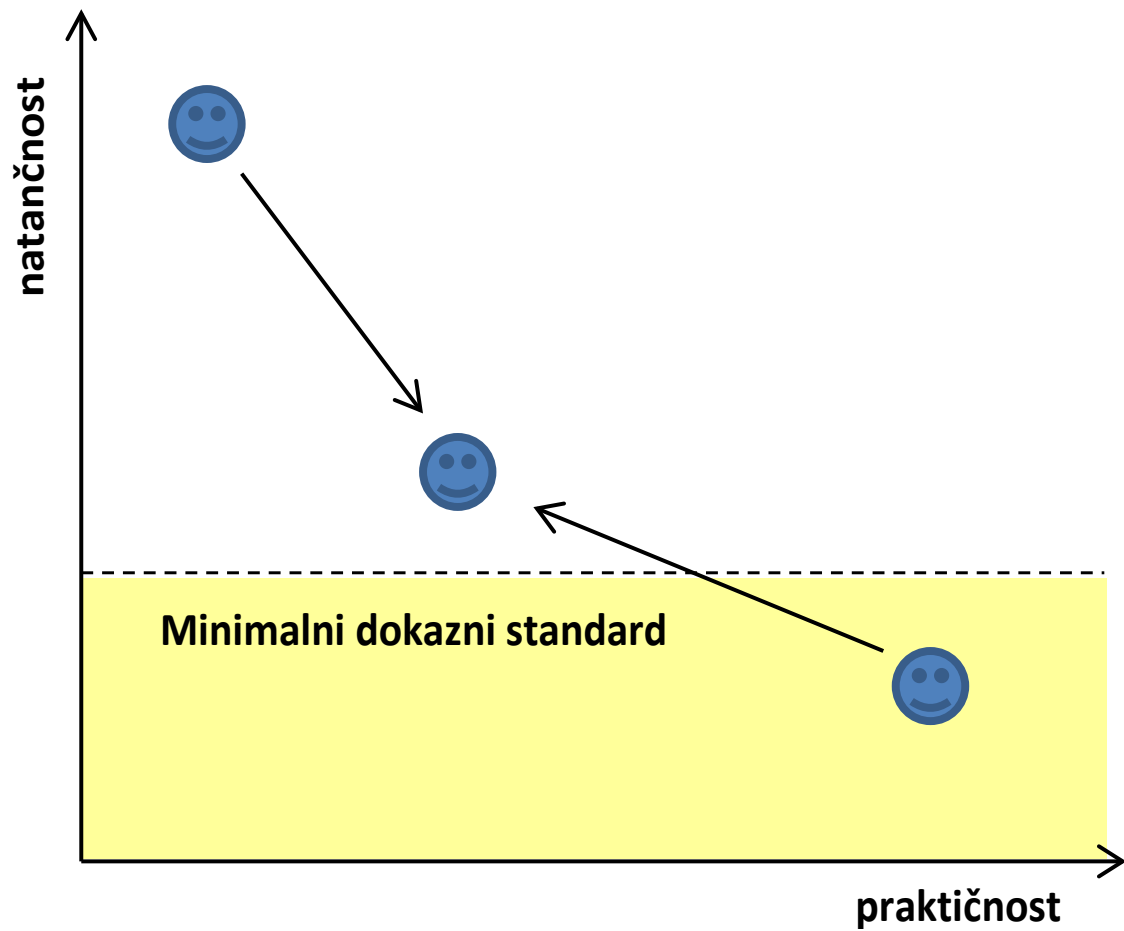
- mnenje mora biti razumljivo neekonomistu
 - netehnični povzetek mora vsebovati naslednje točke:
 - a) CILJ
 - b) METODOLOGIJA
 - c) SPECIFIKACIJA
 - d) REZULTATI
 - e) ROBUSTNOST
-

3. LITERATURA IN VIRI

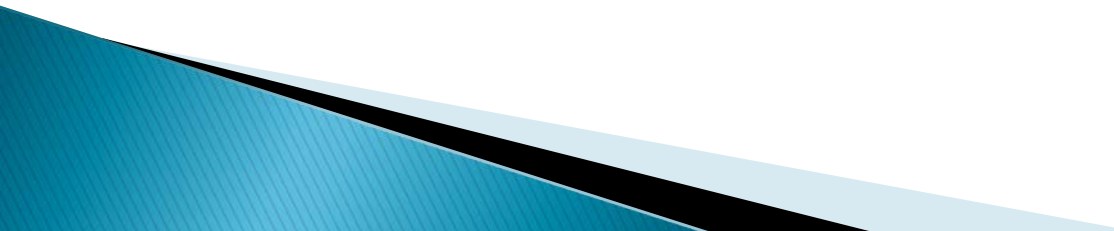
- ekonomska analiza naj temelji na relevantni literaturi
- pregled literature naj sledi standardom znanstvenih revij
- prednost pri prikazu naj imajo učbeniki oziroma priznani znanstveni časopisi
- spremembe modela morajo biti eksplicitno opisane in pojasnjene
- dejstva, ki jih ni mogoče šteti za splošno znana, morajo biti podprta z ustreznim virom oziroma literaturo
- neobjavljeni uporabljeni viri morajo biti predloženi sodišču

4. IZBOR TEORETIČNE PODLAGE IN METOD

- ▶ prednost: v znanstveni literaturi uveljavljene metode in modeli
 - ▶ neuveljavljene metode: lahko višji dokazni standard
 - ▶ nove metode: utemeljitev in natančno pojasnilo samih metod in razloga, zakaj uveljavljene metode niso ustrezne
 - ▶ trade-off: natančnost – praktičnost
-

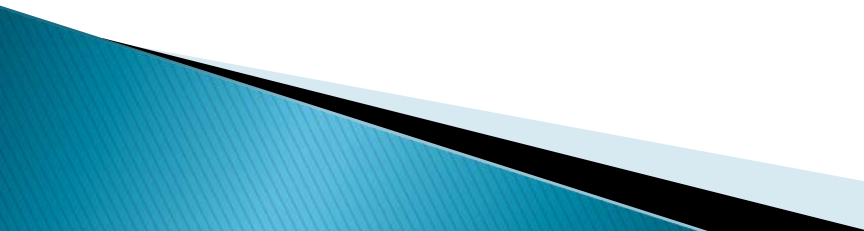
II. STANDARDI TEORETIČNE ANALIZE

1. IZBOR MODELA
 2. RAZMERJE MED MODELOM IN OBRAVNAVANIM PROBLEMOM
 3. ROBUSTNOST MODELA
-

1. IZBOR MODELA

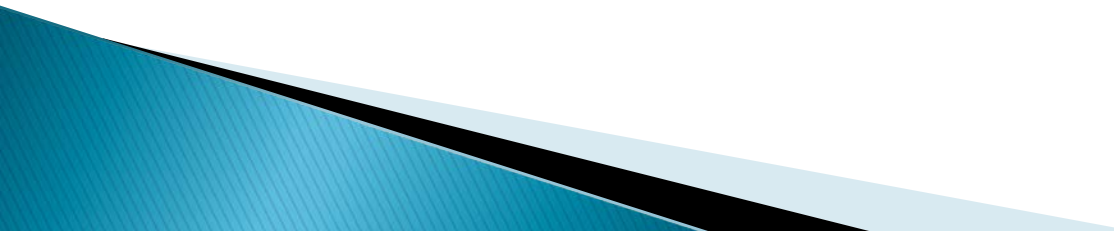
- ▶ ekonomski model je nujno poenostavitev realnosti
- ▶ predpostavke usmerijo analizo na detajle, pomembne za konkreten primer
- ▶ rezultate teoretično ustrezno utemeljenega in konsistentnega modela je mogoče aplicirati na (bolj zapleteno) dejansko stanje
- ▶ PREDSTAVITEV: dopolnjevanje grafične, matematične in besedne → besedna razlaga grafov in matematičnih prikazov je nujna

2. RAZMERJE MED MODELOM IN OBRAVNAVANIM PROBLEMOM

- ▶ natančna obrazložitev in utemeljitev povezave med modelom in obravnavanim primerom
 - ▶ modeli so poenostavitev realnosti in pogosto izključujejo mnoge vidike le-te
 - ▶ določeni elementi realnosti občasno neutemeljeno izključeni
 - ▶ natančna obrazložitev predpostavk, zlasti tistih, ki se ne zdijo posebej verjetne
-

II. STANDARDI EMPIRIČNE ANALIZE

- ▶ empirična analiza – običajni sestavni del ekonomskih izvedenskih mnenj

 - 1. METODOLOGIJA OZ. TEHNIKE ANALIZE
 - 2. IZBOR IN OBDELAVA PODATKOV
 - 3. PREDSTAVITEV REZULTATOV
 - 4. ROBUSTNOST REZULTATOV
-

1. METODOLOGIJA/TEHNIKE – 1

- ▶ „bottom–up approach“ – od enostavnega k zapletenemu
- ▶ utemeljitev izbora s teorijo in zahtevami konkretne zadeve

- ▶ ENOSTAVNE METODE:
- ▶ opisne statistike:
 - povprečne vrednosti (aritmetična sredina, mediana, modus)
 - varianca, standardni odklon
 - olajšajo razumevanje ozadja zadeve
 - včasih uporaba zahtevnejših metod ni možna
 - služijo kot priprava za rabo in razumevanje kompleksnejših metod

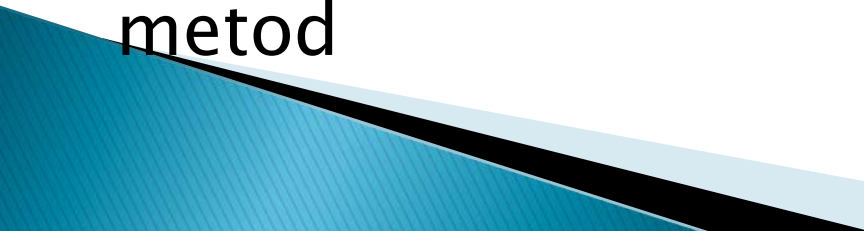
1. METODOLOGIJA/TEHNIKE – 2

▶ KOMPLEKSNE METODE:

- ekonometrične metode na vzorcu podatkov ocenijo parametre, ki služijo razlagi dogajanja v celotni populaciji
 - testiranje ekonomskih hipotez
 - identifikacija medsebojnih vplivov in njihove intenzivnosti
-

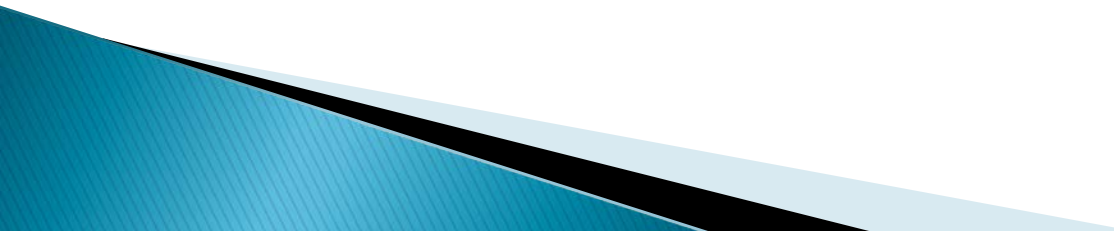
1. METODOLOGIJA/TEHNIKE – 3

▶ KOMPLEKSNE METODE:

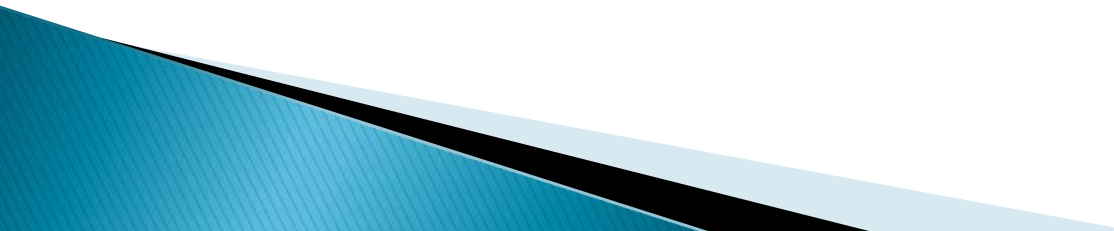
- interval zaupanja (stopnja značilnosti)
 - raba ustreznih »diagnostičnih« testov
 - kritičen preizkus uporabljenih predpostavk
 - raba več metod za oceno modela
 - razlaga morebitnih razlik med rezultati različnih metod
-

2. IZBOR IN OBDELAVA PODATKOV– 1

▶ PODATKI:

- eden najpomembnejših dejavnikov empirične analize
 - v veliki meri določajo kakovost analize
 - pogosto določajo izbor metode
-

2. IZBOR IN OBDELAVA PODATKOV– 2

- ▶ pojasnilo, kateri podatki so na voljo za odgovor na določeno vprašanje
 - ▶ prednosti in slabosti določenih skupin podatkov
 - ▶ utemeljitev izbora
-

2. IZBOR IN OBDELAVA PODATKOV– 3

- ▶ obstoječi podatki (javni ali iz virov udeleženih subjektov) ali zbrani s ciljem izvedbe raziskave (anketa ipd.)
- ▶ PREDNOSTI namensko zbranih podatkov:
 - prilagojeni potrebam analize
- ▶ SLABOSTI namensko zbranih podatkov:
 - lahko pristranski (avtor želi doseči določen rezultat)
 - zbiranje ni poceni
- ▶ raba obstoječih podatkov običajno ustrežnejša
- ▶ novi podatki: natančna opredelitev metode zbiranja (omogočanje preverljivosti)

2. IZBOR IN OBDELAVA PODATKOV– 4

OBDELAVA (ČIŠČENJE) PODATKOV

- ▶ manjkajoči podatki, izstopajoče vrednosti (outliers)
- ▶ združevanje različnih baz podatkov
- ▶ proces čiščenja podatkov mora biti natančno opisan, mnenju morajo biti priloženi tako osnovni kot obdelani, »očiščeni« podatki
- ▶ predložene morajo biti programske kode programov za »čiščenje« podatkov
- ▶ kratka predstavitev uporabljenih podatkov s t.i. opisnimi statistikami ali grafičnim prikazom

3. PREDSTAVITEV REZULTATOV

- ▶ predstavitev v **tabelarični obliki**
 - lahko poenostavljeno s ključnimi testi (kot v akademski literaturi)
 - priloge: popoln prikaz rezultatov, elektronska verzija izračunov
- ▶ **besedno pojasnilo** rezultatov in opravljenih testov
- ▶ **komentar zaključkov**, pomembnih za obravnavano zadevo
 - pojasnilo, katera metoda je najustreznejša in zakaj (v primeru razlike med rezultati)

4. ROBUSTNOST MODELA

- ▶ različni postopki lahko dajo različne rezultate
- ▶ koristno je, če nek rezultat potrdi več metod
- ▶ načini preizkusa:
 - različne specifikacije enačb
 - različne metode ocenjevanja
 - različni podatki
 - primerjava rezultatov z izsledki v znanstveni literaturi
- ▶ več primerljiv rezultatov dobimo, večja je dokazna vrednost takih dokazov

VIRI:

- ▶ Best practices for expert economic opinions, Bundeskartellamt, 2010.
 - ▶ Friederiszick, H. W.: Standard of Proof for Economic Evidence in Competition Cases, London 2013.
 - ▶ Neven, D. & De Coninck, R.: Best Practices on the Submission of Economic Evidence and Data Collection, European Commission 2010.
 - ▶ Best practices for the submission of economic evidence and data collection in cases concerning the application of articles 101 and 102 TFEU and in merger cases
 - ▶ The Role of Experts in Antitrust Class Certification
-